

Источники и литература:

1. Васильева Т. А. Риск-менеджмент инноваций : монография / Т. А. Васильева, О. Н. Диденко, А. А. Епифанов. – Сумы : Деловые перспективы, 2005. – 260 с.
2. Илляшенко С. М. Менеджмент та маркетинг инноваций : монография / С. М. Илляшенко. – Сумы : Університетська книга, 2004. – 616 с.
3. Медынский В. Г. Реинжининг инновационного предпринимательства / В. Г. Медынский, С. В. Ильменов. – М. : ЮНИТИ, 1999. – 414 с.
4. Микитюк П. П. Інноваційна діяльність / П. П. Микитюк, Б. Г. Сенів. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.
5. Онишко С. В. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності / С. В. Онишко, Т. В. Паэнтко, К. И. Швабий. – К. : КНТ, 2008. – 255 с.
6. Филин С. Анализ и управление как основной фактор обеспечения экономической безопасности инновационной деятельности / С. Филин // Управление риском. – 2001. – № 3. – С. 30-36.
7. Айвазян С. А. Прикладная статистика и основы эконометрики / С. А. Айвазян, В. С. Мхитарян. – М. : ЮНИТИ, 1998.
8. Згуровский М. З. Глобальное моделирование процессов устойчивого развития / М. З. Згуровский, А. Д. Гвишиани. – К. : Політехніка, 2008. – 348 с.
9. Zgurovsky M. Z. System analysis: Theory and Applications / M. Z. Zgurovsky, N. D. Pankratova. – Springer, 2007. – 475 p.
10. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія / В. В. Вітлінський, Г. І. Великоіваненко. – К. : КНЕУ, 2004. – 480 с.
11. Saaty Thomas L. Theory of the Analitic Hierarchy Process. Part 2.1 / Thomas L. Saaty // Системні дослідження та інформаційні технології. – 2003. – № 1. – С. 48-71.
12. Фомин Я. А. Статистическая теория распознавания образов / Я. А. Фомин, Г. Р. Тарловский. – М. : Радио и связь, 1986. – 286 с.
13. Фомин Я. А. Диагностика кризисного состояния предприятия / Я. А. Фомин. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 349 с.
14. Ларичев О. Н. Проблемы развития коллективных решений в малых группах. Нелинейная динамика и управление / О. Н. Ларичев. – М. : УРСС, 1999. – С. 91-103.
15. Тоценко В. Г. Методы и системы поддержки принятия решений / В. Г. Тоценко. – К. : Наук. думка, 2002. – 382 с.
16. Воронин А. Н. Векторная оптимизация динамических систем / А. Н. Воронин, Ю. К. Зиатдинов, А. И. Козлов. – К. : Техніка, 1999. – 284 с.
17. Брошкова С. Л. Основы диагностики социально-эколого-экономической устойчивости региона / С. Л. Брошкова, В. А. Лукьяненко // Соціально-екологічні дослідження в перехідний період. Соціально-екологічний розвиток регіону: діагностика, стратегія, управління / НАН України. – Львів, 2006. – Вип. 4 (60). – С. 306-317.
18. Геєць В. М. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування / В. М. Геєць, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк та ін. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2008. – 396 с.

Морозов Р.В.**УДК 631.1:633.18****ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗРОБЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ РИСІВНИЦТВА**

І. Актуальність. Про необхідність розроблення програм, метою яких є розв'язання окремих проблем розвитку економіки і суспільства, а також проблем розвитку окремих галузей економіки та адміністративно-територіальних одиниць, що потребують державної підтримки наголошується в Законі України від 18 березня 2004 року № 1621-IV "Про державні цільові програми" [3]. Наказом Мінагрополітики, НААН України від 14 жовтня 2010 року № 647/139 "Про затвердження Галузевої комплексної програми "Рис України 2010-2015 роки" [7] передбачено розроблення відповідних регіональних програм та встановлення контролю за їх реалізацією. Все це обумовлює необхідність розробки та виконання регіональної програми розвитку рисівництва.

Регіональна програма розробляється на основі вимог Законів України "Про державні цільові програми", "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року", "Про державну підтримку сільського господарства України", "Про зерно та ринок зерна в Україні", Указу Президента України "Про невідкладні заходи щодо стимулювання виробництва та розвитку ринку зерна" та з метою забезпечення виконання "Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року", комплексної галузевої програми "Розвиток зерновиробництва в Україні до 2015 року", Галузевої комплексної програми "Рис України 2010-2015 роки".

ІІ. Постановка проблеми. Широке коло питань, пов'язаних із теоретико-методологічними, методичними та практичними аспектами управління аграрним сектором економіки висвітлено в публікаціях вчених ННЦ "Інститут аграрної економіки" та інших наукових установ НААН України. Завдяки їхнім

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗРОБЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ РИСІВНИЦТВА

науковим здобуткам закладено, підвалини для розв'язання актуальних проблем управління комплексним розвитком агропромислового виробництва і сільських територій.

Разом з тим, організаційно-управлінська складова галузі рисівництва потребує удосконалення в частині програмування галузевого розвитку на всіх рівнях галузевого управління з розробкою і реалізацією відповідних регіональних програм.

III. Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дослідження є теоретико-методологічні та методичні положення щодо розроблення регіональної програми розвитку галузі рисівництва. Об'єктом дослідження обрано об'єктивні й суб'єктивні процеси і закономірності розвитку галузі рисівництва.

IV. Постановка завдання. Метою дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування наукових засад і методичних підходів до розроблення регіональної програми розвитку галузі рисівництва.

V. Результати дослідження. Регіональна програма розвитку рисівництва – це комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем галузі рисівництва та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням.

Метою розроблення регіональної програми є сприяння реалізації Галузевої комплексної програми "Рис України 2010-2015 роки"; забезпечення концентрації фінансових, матеріально-технічних, інших ресурсів, виробничого та науково-технічного потенціалу, а також координації діяльності усіх виконавців для розв'язання найважливіших проблем галузі рисівництва.

Враховуючи, що Галузева комплексна програма "Рис України 2010-2015 роки" є складовою частиною Державної цільової програми "Зерно України 2009-2015 роки", то регіональна програма повинна розроблятися з дотриманням принципів державного прогнозування та розроблення програм (рис. 1).

Спрямованість і основні підстави розроблення регіональної програми розвитку рисівництва визначені у схемі, наведеній у рис. 2.

Узагальнюючи вітчизняний практичний досвід й наукові дослідження, доцільно акцентувати увагу на основних стадіях розроблення та виконання регіональної програми. Основними стадіями розроблення та виконання регіональної програми є:

- ініціювання розроблення регіональної програми (ініціювання розроблення програми здійснюється за підстав, що наведені у рис. 2);
- розроблення та громадське обговорення концепції програми;

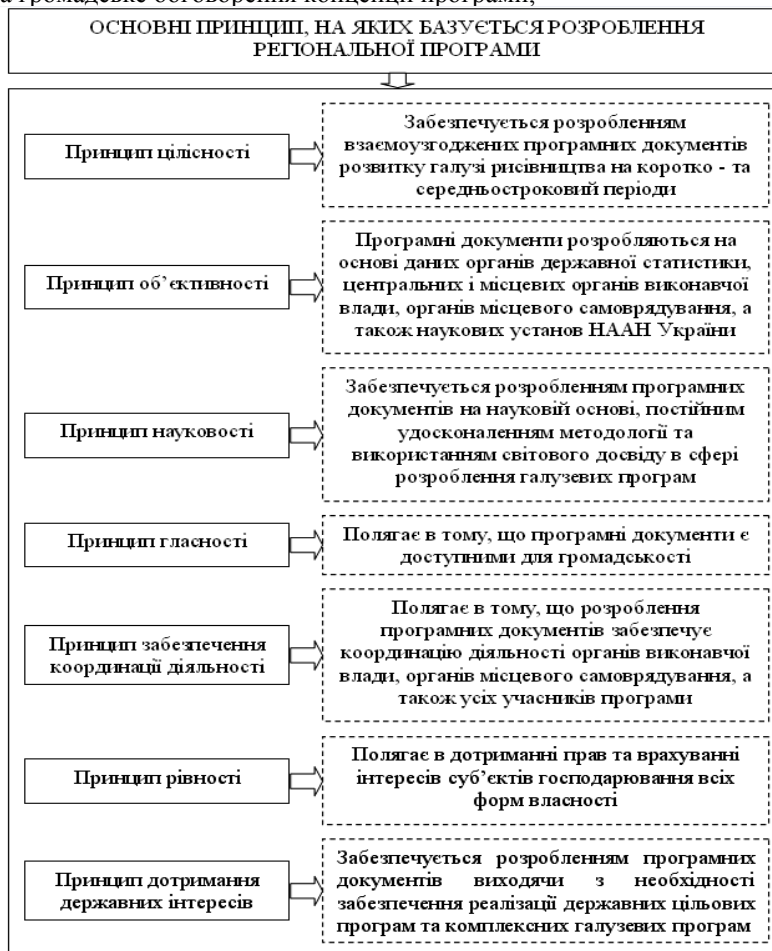

Рис. 1. Основні принципи, на яких базується розроблення регіональної програми розвитку рисівництва *

* Сформовано на основі [2; 3].

Рис. 2. Спрямованість і основні підстави розроблення регіональної програми розвитку рисівництва *

* Сформовано на основі [3; 4; 6; 7].

- схвалення (погодження) концепції регіональної програми;
- прийняття рішення про розроблення проекту програми, визначення державного замовника та строку її розроблення;
- розроблення проекту регіональної програми – визначення заходів і завдань, що пропонуються для включення до неї, а також обсягів і джерел фінансування;
- експертиза проекту регіональної програми;
- погодження та затвердження регіональної програми;
- організація виконання завдань і заходів регіональної програми;
- контроль за виконанням програми, підготовка проміжних, щорічних та заключного звітів;
- підготовка та опублікування в офіційних друкованих виданнях (на офіційних веб-сайтах) заключного звіту про результати виконання регіональної програми.

На рис. 3 наочно представлені основні стадії розроблення та виконання регіональної програми розвитку рисівництва.

Під час погодження проекту концепції регіональної програми враховуються: пріоритетність проблеми; інноваційна спрямованість; обґрунтованість, комплексність та екологічна безпека програмних заходів, строк їх здійснення; наявність реальних можливостей фінансування програми за рахунок коштів державного бюджету; співвідношення фінансування програми за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел; соціально-економічна ефективність програми, очікувані кінцеві результати виконання програми.

Згідно з Галузевою комплексною програмою "Рис України 2010-2015 роки" ініціатором розроблення регіональної програми може бути Інститут рису НААН України. Ініціатор розроблення програми готує проект концепції регіональної програми (табл. 1).

Проект концепції регіональної програми опублікується ініціатором в офіційних засобах масової інформації та розміщується на його веб-сайті. Ініціатор проводить громадське обговорення проекту концепції програми (на конференціях, нарадах), за результатами якого готує пропозиції, що враховуються під час доопрацювання проекту.

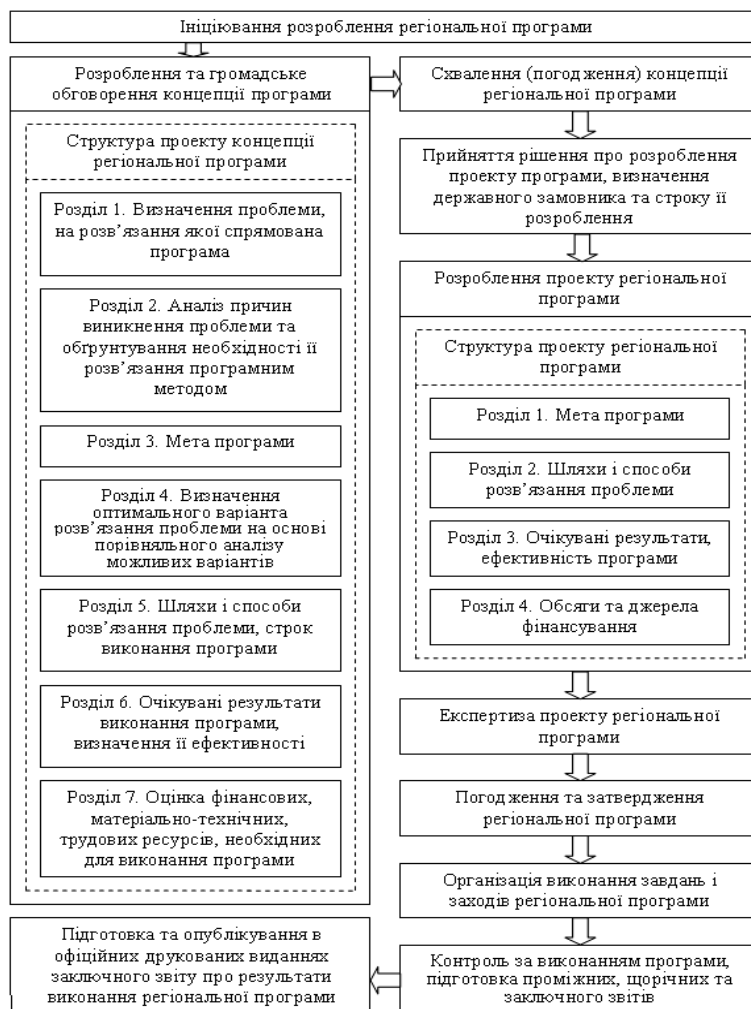

Рис. 3. Основні стадії розроблення та виконання регіональної програми розвитку рисівництва *

* Сформовано на основі [3; 4; 7].

Таблиця 1. Структура проекту концепції регіональної програми розвитку рисівництва *

Назва розділу	Зміст розділу
1. Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована програма	Формулюється проблема, обґрунтовується її значущість і відповідність пріоритетам галузевої політики (з посиланням на документ, в якому визначено пріоритети), порівнюються основні прогностичні показники її розв'язання з відповідними показниками іноземних держав і вітчизняними офіційними статистичними даними, узятыми, як правило, за період не менш як 3-5 років до початку розроблення проекту програми, а у разі їх відсутності – даними наукових досліджень тощо (з посиланням на джерела інформації).
2. Аналіз причин виникнення проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання програмним методом	Подается аналіз причин виникнення проблеми, обґрунтовується неможливість її розв'язання в рамках раніше прийнятих комплексних галузевих програм, а також визначаються основні заходи для розв'язання проблеми. Обґрунтування здійснюється з урахуванням кожної з підстав.
3. Мета програми	Визначається мета програми з урахуванням пріоритетних напрямів та тенденцій розвитку галузі рисівництва.
4. Визначення оптимального варіанта розв'язання проблеми на основі порівняльного аналізу можливих варіантів	Проводиться аналіз можливих варіантів розв'язання проблеми з визначенням переваг і недоліків таких варіантів, наводяться приклади розв'язання подібних проблем в інших країнах.
5. Шляхи і способи розв'язання проблеми, строк виконання програми	Визначаються оптимальний варіант розв'язання проблеми, строки виконання програми (як правило, не більш як 5 років), виконання її завдань і заходів.
6. Очікувані результати виконання програми, визначення її ефективності	Визначаються показники, зокрема економічні, соціальні, екологічні, яких передбачається досягти в результаті виконання програми, та проводиться їх оцінка з урахуванням офіційних статистичних показників найближчого від початку виконання програми звітного року.
7. Оцінка фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів, необхідних для виконання програми	Дастся оцінка фінансових (з обґрунтуванням обсягів фінансових ресурсів за джерелами фінансування та оцінкою реальних можливостей ресурсного забезпечення виконання програми за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел), матеріально-технічних, трудових ресурсів, необхідних для виконання програми.

* Сформовано на основі [3; 4; 6; 7].

Ініціатор погоджує в установленому порядку проект концепції регіональної програми з Мінагрополітики, НААН України та іншими заінтересованими органами виконавчої влади.

Прийняття рішення про розроблення проекту програми, визначення державного замовника та строку її розроблення здійснюється з урахуванням вимог постанови Кабінету Міністрів України від 31 січня 2007 року № 106 "Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм" [4].

Проект регіональної програми (табл. 2) розробляється державним замовником (або визначеним ним розробником) на основі схваленої концепції. Розроблення проекту програми з наукових та науково-технічних питань здійснюється з урахуванням вимог Закону України від 13 грудня 1991 року № 1977-ХІІ "Про наукову і науково-технічну діяльність" [1].

Проект регіональної програми підлягає обов'язковій державній експертизі, що проводиться відповідно до закону. Державний замовник програми організовує проведення державної експертизи (наукової, науково-технічної, екологічної, інвестиційної, санітарно-епідеміологічної, експертизи землевпорядної документації тощо) проекту програми на його відповідність критеріям, визначеним законодавчими актами, що регламентують проведення такої експертизи, та подає відповідні документи. У разі коли в проекті програми передбачається фінансування видатків для проведення фундаментальних досліджень за рахунок коштів державного бюджету, необхідно подати висновок експертної ради при Національній академії наук про доцільність їх проведення.

Погодження та затвердження регіональної програми здійснюється з урахуванням вимог постанови Кабінету Міністрів України від 31 січня 2007 року № 106 "Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм" [4].

Регіональна програма виконується шляхом здійснення її заходів і завдань в порядку, встановленому законодавством [3; 4].

Таблиця 2. Структура проекту регіональної програми розвитку рисівництва *.

Назва розділу	Зміст розділу
1. Мета програми	Визначається мета програми, яка повинна бути тісно пов'язана з проблемою, на розв'язання якої спрямована програма.
2. Шляхи і способи розв'язання проблеми	Обґрунтовується вибір оптимального варіанта розв'язання проблеми з урахуванням переваг та недоліків альтернативних варіантів. Завдання і заходи з виконання програми, спрямовані на розв'язання проблеми і досягнення мети програми. Перелік завдань і заходів формується відповідно до виробничо-господарських, організаційно-правових, соціально-економічних, екологічних вимог. Під час визначення завдань і заходів слід дотримуватися таких принципів: взаємозв'язаність; повнота охоплення проблеми; логічність викладу; відсутність суперечностей і повторів. Державний замовник готує пропозиції щодо включення визначених заходів програми до відповідних бюджетних програм.
3. Очікувані результати, ефективність програми	Подаються розрахунки кількісних та якісних показників (економічні, соціальні, екологічні, наукові тощо), яких передбачається досягти в результаті виконання програми з обґрунтуванням їх ефективності. Методика оцінки ефективності виконання програми розробляється з урахуванням специфіки програми та кінцевих результатів.
4. Обсяги та джерела фінансування	Подаються детальні розрахунки необхідних прогнозних обсягів фінансування заходів програми з різних джерел з розподілом за роками. Окремо визначаються прогнозні обсяги фінансування, спрямовані на капітальні вкладення, інноваційну діяльність (дослідження і розробки), наукові дослідження та розробки, а також інші джерела фінансування. Дається обґрунтування реальних можливостей фінансування програми за рахунок коштів державного бюджету, місцевих бюджетів та інших джерел. Контроль за розробленням проекту програми здійснюється державним замовником і керівником програми.
Додатки	Подається паспорт регіональної програми (назва програми, відомості про державного замовника, керівника та виконавців програми, строк виконання, прогнозні обсяги та джерела фінансування).

* Сформовано на основі [3; 4; 6; 7].

Контроль за виконанням регіональної програми здійснюється з метою: забезпечення виконання заходів та завдань програми в установлені строки; досягнення передбачених цільових показників програми; забезпечення використання фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів за призначенням.

Заключний звіт повинен містити основні дані про програму, її мету та результати досягнення мети, інформацію про фактичні обсяги та джерела фінансування програми, виконання завдань і заходів, оцінку ефективності виконання програми.

Державний замовник програми організовує опублікування заключного звіту про результати виконання програми в офіційних засобах масової інформації та розміщує його на своєму веб-сайті.

VI. Висновки. На основі теоретичних узагальнень, обґрунтованих методологічних і методичних підходів щодо розв'язання проблеми розроблення регіональної програми розвитку галузі рисівництва автором зроблено такі висновки.

1. Регіональна програма розвитку рисівництва – документ, в якому визначаються цілі та пріоритети розвитку галузі рисівництва, засоби та шляхи їх досягнення, формується взаємоузгоджена і комплексна система заходів, спрямованих на ефективне розв'язання галузевих проблем, досягнення стабільного економічного зростання, а також характеризуються очікувані зміни у галузі.

2. Організаційно-управлінська складова галузі рисівництва потребує удосконалення в частині програмування галузевого розвитку на всіх рівнях галузевого управління з розробкою і реалізацією відповідних регіональних програм.

Джерела та література:

1. Закон України „Про наукову і науково-технічну діяльність” від 13.12.1991 № 1977-ХІІ : [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1977-12>
2. Закон України „Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України” від 23.03.2000 № 1602-ІІІ : [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1602-14>
3. Закон України „Про державні цільові програми” від 18.03.2004 № 1621-ІV : [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1621-15>
4. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм” від 31.01.2007 № 106 : [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=106-2007-%EF>
5. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року” від 19.09.2007 № 1158 : [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1158-2007-%EF>
6. Наказ Мінагрополітики України „Про затвердження комплексної галузевої програми "Розвиток зерновиробництва в Україні до 2015 року" від 23.10.2007 № 757/101 : [Електронний ресурс] / Мінагрополітики України. – Режим доступу : http://www.minagro.crimea-portal.gov.ua/rus/downloads/kom_otr_prog.html
7. Наказ Мінагрополітики України „Про затвердження Галузевої комплексної програми "Рис України 2010-2015 роки" від 14.10.2010 № 647/139 : [Електронний ресурс] / Мінагрополітики України. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1021.6738.0>

Мусаєв Е.К.**УДК 338.436.33(477)****МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКУ АПК**

І. Постановка проблеми. Розвиток товарного виробництва в сільському господарстві визначає об’єктивну необхідність встановлення ринкових відносин із відповідними категоріями і методами регулювання. Перш за все слід чітко розмежувати економічну роль держави в умовах вільного ринку та економічну роль держави в умовах регульованої ринкової економіки.

Діяльність держави полягає у доповненні тих функцій ринку, які він неспроможний ефективно виконувати. Ринок не гарантує право на працю, тобто має місце безробіття. Держава повинна регулювати ринок робочої сили для підтримки певного рівня зайнятості населення. Ринок не може забезпечити прискорення науково-технологічно-технічного прогресу у всіх галузях країни, особливо у розвитку фундаментальної науки і техніки, які вимагають інвестицій. Економічне регулювання аграрного ринку базується на державному протекціонізмі, що передбачає субсидії на розширене відтворення, податкове й кредитне стимулювання. Зокрема, вирішення завдань економічного стимулювання аграрного ринку повинно здійснюватись за такими напрямками: стимулювання продовольчої безпеки держави; встановлення науково обґрунтованих еквівалентних відносин між сільським господарством і промисловістю; підтримка доходів сільських товаровиробників на рівні, який забезпечує розширене відтворення; створення умов для широкого впровадження досягнень науково-технологічно-технічного прогресу та зростання ефективності виробництва; формування єдиного економічного простору як в Україні, так і вихід на ринки близького та далекого зарубіжжя ринкового середовища, сприятливого для діяльності агротоваровиробників.

На наш погляд, в Україні механізм державного регулювання галузей агропромислового комплексу й економіки в цілому повинен гнучко поєднувати економічні та адміністративні методи. При цьому треба враховувати, що економічні регулятори не позбавлені елементів адміністрування, а адміністративні регулятори можуть включати також певні економічні елементи. Відповідно до конкретних умов одні регулятивні чинники є базовими, тобто виконують функції конструкції, інші – додаткові функції гасіння дії негативних моментів. Комплекс регуляторів державного впливу на економіку повинен передбачати оперативні адаптивні корективи залежно від конкретних змін у стратегії. Серед економічних регуляторів з боку держави найважливішими є: грошово-фінансова політика (норма обов’язкових резервів, ставка міжбанківського кредиту, операції Національного банку з державними облигаціями на ринку цінних паперів); податкова політика (види податків, ставки, об’єкти оподаткування, пільги); цінова політика; норми амортизаційних відрахувань, прискорена амортизація; квоти і ліцензії; політика державних витрат; зовнішньоторговельна політика; митне оподаткування та пільги; дотації і субсидії; стимулювання поставок продукції, виконання послуг та робіт для державних потреб. До адміністративних регуляторів з боку держави слід віднести: прямий державний контроль за монополіями ринками; вплив на побічні ефекти ринкових процесів; адміністративні заходи превентивного характеру; розробку стандартів, контроль за їх виконанням; визначення та підтримку мінімально допустимих параметрів життя населення; захист національних інтересів.